

NCD EX

Pragati ka Solid Exchange

ओप्शन्स

ઓપ્શન્સ

ઓપ્શન એક નાણાકીય ડેરિવેટિવ છે જે એક પક્ષ (ઓપ્શન રાઈટર) દ્વારા અન્ય પક્ષ (ઓપ્શન ધારક)ને વેચાયેલ કોન્ટ્રેક્ટનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, આ કોન્ટ્રેક્ટ ખરીદદારને એક સિક્યુરિટી અથવા અન્ય નાણાકીય એસેટને ચોક્કસ સમયગાળા દરમિયાન અથવા ચોક્કસ તારીખે (ઉપયોગ (એક્સર્સાઈઝ)કરવાની તારીખે) નક્કી થયેલા ભાવે (સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ) ખરીદવા (કોલ) અથવા વેચવા (પુટ) માટે હક આપે છે પરંતુ તે ખરીદવો કે ન ખરીદવો અથવા વેચવો કે ન વેચવો તે ખરીદદારની મરજી પર નિર્ભર રહે છે.

1.1 કોલ ઓપ્શન

કોલ ઓપ્શન્સ ચોક્કસ ભાવે ખરીદવાનો વિકલ્પ આપે છે, જેથી ખરીદદાર ઈચ્છે છે કે જે તે કોમોડિટીના ભાવ ઉપર જાય. આનાથી ઊલટું જો કોમોડિટીનો બજાર ભાવ સ્ટ્રાઈક ભાવથી ઉપર ચાલી જાય તો ઓપ્શન રાઈટરને (વેચનારને) જે તે કોમોડિટીની ડિલિવરી આપવી પડે છે. કોઈ ઓપ્શન રાઈટર, જો કોલ ઓપ્શનનું વેચાણ કરે છે તો, તે એમ ધારે છે કે ઓપ્શનના સમયગાળામાં જે તે કોમોડિટીની કિંમત સ્ટ્રાઈક ભાવની સરખામણીએ ઘટશે, અને આમ થવા પર જ તેને વધુમાં વધુ લાભ થશે.

1.2 પુટ ઓપ્શન

પુટ ઓપ્શન એક ચોક્કસ ભાવે વેચવાનો વિકલ્પ પૂરો પાડે છે. એટલા માટે ખરીદદાર ઈચ્છતો હોય છે કે કોમોડિટીની કિંમત ઘટે, પુટ ઓપ્શનના રાઈટર પર આનાથી ઊલટી વાત લાગુ થાય છે. ઉદાહરણ તરીકે જોવા જઈએ તો, પુટ ઓપ્શનનો ખરીદદાર જે તે કોમોડિટી પર મંદીનો વેપાર કરે છે અને ધારે છે કે, ઓપ્શનના સમયગાળામાં અથવા તો કોઈ ચોક્કસ તારીખ સુધીમાં જે તે કોમોડિટીની કિંમત ઘટીને સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસથી નીચે જશે. બીજી બાજુ, કોઈ ઓપ્શન રાઈટર, (વેચનાર) જે પુટ ઓપ્શનને શોર્ટ કરે છે, તે એમ ધારતો હોય છે કે, જે તે કોમોડિટીનો ભાવ પાકતી મુદતે અથવા તે પહેલા એક ચોક્કસ સ્તર સુધી વધશે.

શ્રેણીઓ: પાકતી મુદતના આધારે

અમેરિકન અને યુરોપિયન

અમેરિકન અને યુરોપિયન ઓપ્શન વચ્ચે મુખ્ય તફાવત ઓપ્શનનો ઉપયોગ ક્યારે થઈ શકે તે સંદર્ભનો હોય છે.

યુરોપિયન ઓપ્શનનો ઉપયોગ ઓપ્શનની પાકતી મુદતની તારીખે જ માત્ર થઈ શકે, એટલે કે અગાઉથી નક્કી થયેલા નિશ્ચિત સમયે.

જ્યારે અમેરિકન ઓપ્શનનો ઉપયોગ પાકતી મુદતની તારીખ પહેલા કોઈપણ સમયે થઈ શકે છે.

ઉદાહરણ: એક રોકાણકાર પહેલી સપ્ટેમ્બરના સોયાબીન યુરોપિયન કોલ ઓપ્શનની ખરીદી કરે છે જેની એક્સપાઈરી સપ્ટેમ્બરના ત્રીજા શુક્રવારે થાય છે. સપ્ટેમ્બરના બીજા સપ્તાહ દરમિયાન જે તે એસેટની કિંમત વધીને સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસથી ઉપર જાય છે.

ઈન્ડિયન અને ટાઈમ વેલ્યુ શું છે?

એક ઓપ્શન પ્રીમિયમના બે ઘટક હોય છે, ઈન્ડિયન વેલ્યુ અને ટાઈમ વેલ્યુ.

ઈન્ડિયન વેલ્યુ:

- એક રકમ જેનાથી કોઈ ઓપ્શન ઈન ધ મની હોય છે.
- વ્યાખ્યા પ્રમાણે, માત્ર ઈન ધ મની ઓપ્શનને જ ઈન્ડિયન વેલ્યુ હોય છે.

ઈન્ડિયન વેલ્યુ (કોલ)=અન્ડરલાઈંગ પ્રાઈસ-સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ

ઈન્ડિયન વેલ્યુ (પુટ)=સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ-અન્ડરલાઈંગ પ્રાઈસ

ટાઈમ વેલ્યુ

- આ ઓપ્શન પ્રાઈસનો એક ભાગ હોય છે જે તેની પાકતી

મુદતના સમય પર આધારિત હોય છે.

- ઓપ્શનના ભાવમાંથી ઈન્ડિયન વેલ્યુને બાદ કરીને તે કાઢી શકાય છે.
 - જો કોઈ ઓપ્શનને ઈન્ડિયન વેલ્યુ ન હોય (એટલે કે તે આઉટ-ઓફ-ધ-મની) તો, તેની સંપૂર્ણ કિંમત ટાઈમ વેલ્યુ પર આધાર રાખે છે.
- ટાઈમ વેલ્યુ = પ્રીમિયમ- ઈન્ડિયન વેલ્યુ

ઓપ્શન મનીનેસ શું છે?

એટ ધ મની ઓપ્શન(એટીએમ)

- એક ઓપ્શન જેનો સ્ટ્રાઈક ભાવ જે તે સિક્યુરિટીનો બજાર ભાવને સમાન હોય છે.

ઈન ધ મની ઓપ્શન (આઈટીએમ)

- કોલ ઓપ્શન માટે આનો અર્થ એ થાય છે કે, અન્ડરલાઈંગ સિક્યોરિટીનો બજાર ભાવ ઓપ્શનની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસથી વધુ છે.
- પુટ ઓપ્શન માટે, આનો અર્થ એ થાય છે કે, જે તે સિક્યોરિટીનો બજાર ભાવ ઓપ્શનની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસથી ઓછો છે.

આઉટ ઓફ ધ મની (ઓટીએમ)

- કોલ ઓપ્શન માટે, આનો અર્થ એ થાય છે કે, જે તે સિક્યોરિટીનો બજાર ભાવ ઓપ્શનની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસથી ઓછો છે.
- પુટ ઓપ્શન માટે, આનો અર્થ એ થાય છે કે, જે તે સિક્યોરિટીનો બજાર ભાવ ઓપ્શનની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસથી વધુ છે.

બજારની રૂપરેખા

કોલ ઓપ્શન

પુટ ઓપ્શન

માર્કેટ પ્રાઈસ<સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ	ઈન-ધ-મની	આઉટ-ઓફ-ધ-મની
માર્કેટ પ્રાઈસ<સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ	આઉટ-ઓફ-ધ-મની	ઈન-ધ-મની
માર્કેટ પ્રાઈસ>સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ	એટ-ધ-મની	એટ-ધ-મની
માર્કેટ પ્રાઈસ>સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ	નિઅર-ધ-મની	નિઅર-ધ-મની

મૂળભૂત પરિભાષા

એક્સરસાઈઝ (ઉપયોગ)

- ઓપ્શનનો ધારક જ્યારે ઓપ્શન કોન્ટ્રેક્ટમાં તેને અપાયેલા હક્કનો ઉપયોગ કરે છે ત્યારે આ પરિણામ છે.
- સાદી ભાષામાં કહેવું હોય તો, ઓપ્શનનો ધારક સ્ટ્રાઈક ભાવે જે તે કોમોડિટીની ખરીદી અથવા વેચાણ કરે છે અને જેને પરિણામે વેચાણકારે વેપારની બીજી બાજુને પૂરી કરવાની રહે છે.

પ્રીમિયમ

- આ ઓપ્શનનો કુલ ખર્ચ હોય છે.
- ઓપ્શનનો ધારક ઓપ્શનનો ઉપયોગ કરવા ઓપ્શનના રાઈટરને અધિકારની બદલીમાં પ્રીમિયમ ચૂકવે છે, જો કે ઉપયોગ કરવાનું ફરજિયાત નથી હોતું.

સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ

- જે ભાવે ઓપ્શનનો ઉપયોગ કરવા બંને પક્ષો સહમત થયા હોય તેને સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ કહેવાય છે.
- કોલ ઓપ્શન માટેની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ એટલે કે જે ભાવે સિક્યુરિટી ખરીદી શકાય અને પુટ ઓપ્શન માટેની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ એટલે જે ભાવે સિક્યુરિટી વેચી શકાય.

- સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસને ક્યારેક ઉપયોગમાં લેવાના ભાવ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- આઈટીએમ/એટીએમ/ઓટીએમ

રાઈટર

- રોકાણકાર જે ઓપ્શનનું વેચાણ કરે છે અને જે ખરીદદાર પાસેથી પ્રીમિયમ વસૂલે છે.
- ઓપ્શનનો ધારક જો ઓપ્શનનો ઉપયોગ કરવા માગતો હોય તો રાઈટરે ખરીદી અથવા વેચાણની તેની જવાબદારી પૂરી કરવાની રહે છે.

ધારકો

- રોકાણકાર જે ઓપ્શનની ખરીદી કરે છે અને જે રાઈટરને પ્રીમિયમ ચૂકવે છે.

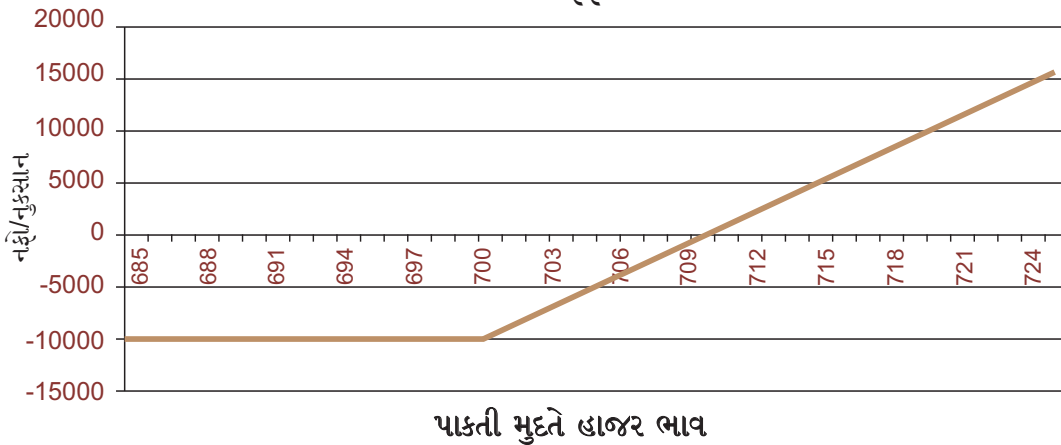
નફો/નુકસાન

સ્થિતિ 1: કોલની ખરીદી

સોયા ઓઈલના એક ટ્રેડર પાસે બે મહિના પછી ડિલિવરીનો ઓર્ડર છે, આ સમયગાળામાં ભાવ સંબંધિત જોખમને હેજ કરવા માટે તેની પાસે નીચે જણાવેલ વિકલ્પો છે:

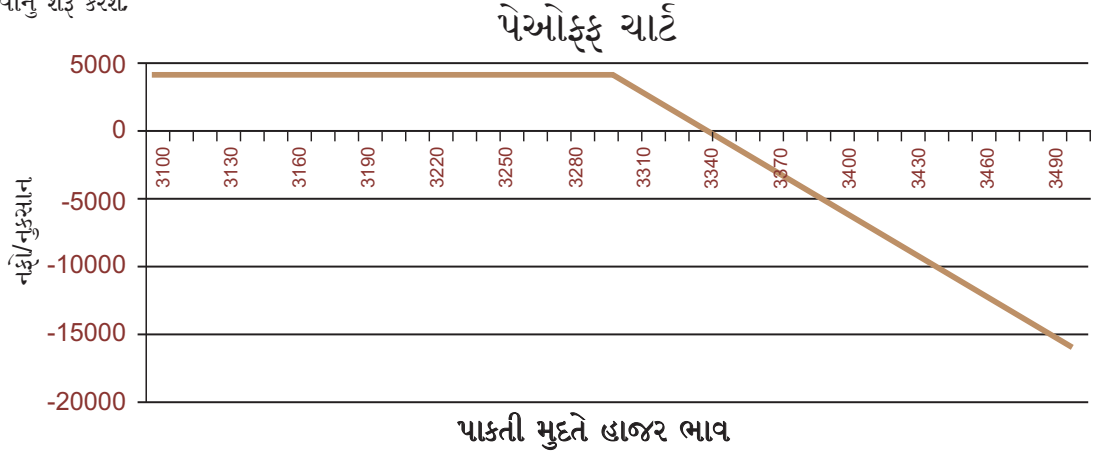
- તે મંડીમાંથી સોયાબીન ખરીદે છે અને બે મહિના સુધી ગોદામમાં સંગ્રહ કરી રાખે છે, આ કિસ્સામાં તેણે ઈન્વેન્ટરી ખર્ચ, વેરહાઉસિંગનો ખર્ચ, વ્યાજ ખર્ચ તથા કોમોડિટીને સંઘરવા માટેના અન્ય સંબંધિત ખર્ચ ભોગવવાના રહે છે,
- અન્ય વિકલ્પમાં તે એનસીડિક્સ પર બે મહિના પછીની એક્સપાઈરી સાથેનો વાયદા કોન્ટ્રાક્ટ ખરીદી શકે છે, આ સ્થિતિમાં તેણે માર્જિન અને માર્ક ટુ માર્કેટ (એમટીએમ) માટે ચોક્કસ ફન્ડસ બ્લોકસ કરી દેવાનું રહે છે,
- જો આ ટ્રેડર સોયાબીનના સંગ્રહ માટેનો ખર્ચ કરવા માગતો ન હોય અને માર્જિન અને માર્ક ટુ માર્કેટ (એમટીએમ) માટે ફન્ડસ પણ બ્લોકસ કરવા માગતો ન હોય તો, તે તેની આવશ્યકતાને અનુકૂળ સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ (દા. ત. રૂપિયા 700) સાથેનો કોલ ઓપ્શન ખરીદી શકે છે, આ સ્થિતિમાં તેણે માત્ર પ્રીમિયમની રકમ (દા. ત. આ સ્થિતિમાં રૂપિયા 10) ચૂકવવાની રહે છે, જો સોયાબીનનો ભાવ રૂપિયા 700 થી ઉપર જાય તો તેવા કિસ્સામાં તે તેના ઓપ્શનનો ઉપયોગ કરી શકે છે અને ડિલિવરી લઈ શકે છે અથવા બજાર રૂપિયા 700 થી નીચે રહે તો તે બજારમાંથી સસ્તા ભાવે ખરીદી કરી શકે છે, કોઈપણ સ્થિતિમાં તેને વધુમાં વધુ પ્રીમિયમની રકમ જેટલી (આ કિસ્સામાં રૂપિયા 10) ખોટ ભોગવવાનો વારો આવી શકે છે,

પેઓફ્ફ ચાર્ટ

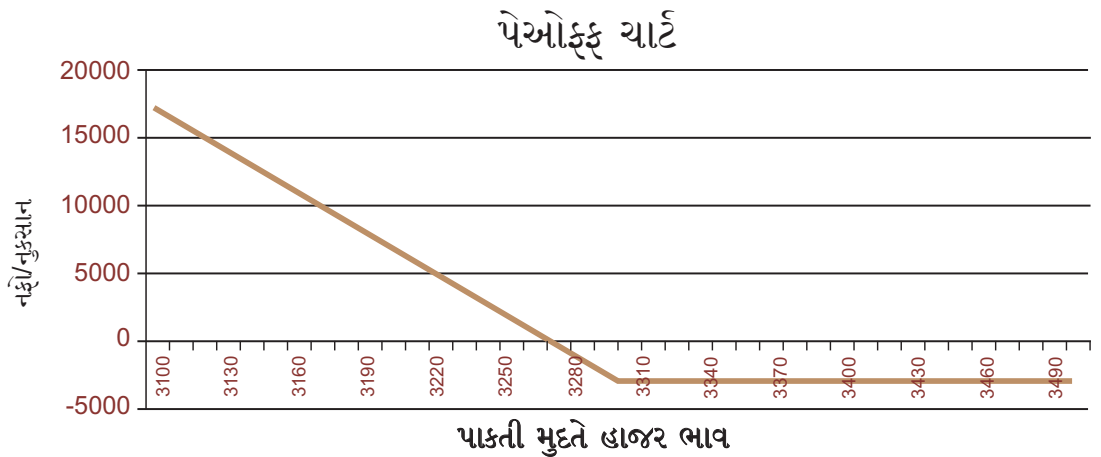
સ્થિતિ 2: કોલનું વેચાણ (રાઈટિંગ)

એક સ્ટોકિસ્ટ છે જે બજાર ઉપર જવાની આશા રાખે છે, પરંતુ રૂપિયા 3300 થી ઉપર નહીં, સ્ટોકિસ્ટ તેની પાસેના સ્ટોકના મૂલ્યમાં થનારી વૃદ્ધિ મારફત તેને થનારી સૂચિત આવક ઉપરાંત વધુ નાણાંની કમાણી કરવા માગે છે, તે 3300 ની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ પર કોલ ઓપ્શન વેચે છે અને તેની સામે પ્રીમિયમ (દા. ત. રૂપિયા 40) કમાઈ લે છે, જો ભાવ રૂપિયા 3300 થી નીચે જાય તો, તે તેની ઓપ્શન પોઝિશનમાંથી રૂપિયા 40 ની કમાણી કરી શકશે કારણ કે ઘટાડાના કિસ્સામાં ઓપ્શનનો ખરીદદાર તેના હકનો ઉપયોગ કરશે નહીં, તેને નુકસાન થવાનું ત્યારે શરૂ થશે જ્યારે ભાવ રૂપિયા 3340 ની ઉપર જવાનું શરૂ કરશે.

સ્થિતિ 3: પુટની ખરીદી

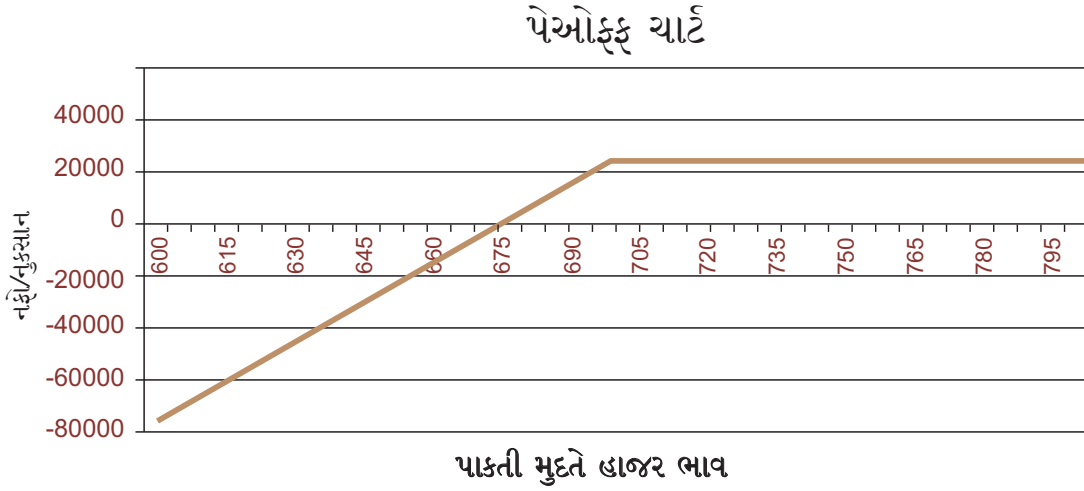
સોયાબીનનો એક ખેડૂત પોતાના પાક માટે એક લઘુત્તમ વેચાણ કિંમત તો અંક કરી લેવા માગે જ છે, સાથોસાથ તે માર્જિન્સ અને એમટીએમના ગૂંચવાડામાં પણ પડવા નથી માગતો. લાણીની સમયે ભાવમાં વૃદ્ધિના કિસ્સામાં પણ તે લાભ થાય તેવું ઈચ્છતો હોય છે, આ સ્થિતિમાં તે સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસ (દા. ત. રૂપિયા 3300) પર પુટ ઓપ્શન ખરીદી શકે છે, આ એ ભાવ છે જે ભાવે તે તેનો સ્ટોકસ વેચવા માગતો હોય છે, આ પોઝિશન ઊભી કરવા તેણે કેટલું પ્રારંભિક પ્રીમિયમ (દા. ત. રૂપિયા 3) ચૂકવવાનું રહે છે, આમ કરીને, તેણે તેના સ્ટોકસ માટે રૂપિયા 3300 ની સેલિંગ પ્રાઈસ નિશ્ચિત કરી નાંખી છે, જો ભાવ ઉપર જશે તો પોતાના ઓપ્શનનો ઉપયોગ નહીં કરીને તે તેનો માલ સીધો જ બજારમાં વેચી શકશે.

NCDEX

સ્થિતિ 4: પુટ વેચો (રાઈટિંગ)

એક્સવાયઝેડ લિમિટેડ, જે સોયા ઓઈલની પ્રોસેસર છે અને બે મહિના પછી, સોયા ઓઈલની નિકાસ કરવા માગે છે, આ સ્થિતિમાં તે રૂપિયા 700 ની સ્ટ્રાઈક પ્રાઈસનું પુટ રાઈટ કરશે અને ખરીદદાર પાસેથી રૂપિયા 25નું પ્રીમિયમ વસૂલશે, જો ભાવમાં વધારો થાય તો તેની સામે જોખમ રહે છે. (ભાવમાં સીમિત ઉછાળાનું લક્ષ્ય).

ઓપ્શન-સ પ્રીમિયમને અસર કરતા પરિબળો

માપદંડોમાં વધારાની અસર	કોલ ઓપ્શનનું પ્રીમિયમ	પુટ ઓપ્શનનું પ્રીમિયમ
એસેટ પ્રાઈસ	વધારો	ઘટાડો
એક્સરસાઈઝ પ્રાઈસ	ઘટાડો	વધારો
એક્સપાઈરીમાં સમય	વધારો	વધારો
વોલેટિલિટી	વધારો	વધારો
જોખમ મુક્ત દર	વધારો	ઘટાડો

National Commodity & Derivatives Exchange Limited

Akruti Corporate Park, 1st Floor, Near G.E. Garden, L.B.S. Marg, Kanjurmarg (West), Mumbai - 400 078.

T: +91-22-6640 6789 | F: +91-22-6640 6899 | Toll Free: 1800 26 62339 | E: askus@ncdex.com | W: www.ncdex.com

TrustNCDEX

@ncdex

/TrustNCDEX

Disclaimer: Trading in commodities contracts is subject to inherent market risks and the traders/investors should understand and consult their financial advisers before trading/investing. The contents in this publication are for guidance only and should not be treated as recommendatory or de-nitive. Neither NCDEX nor the NCDEX IPF Trust or their a liates, associates, representatives, directors, employees or agents shall be responsible in any manner to any person or entity for any decisions or actions taken on the basis of this publication. No part of this publication may be redistributed or reproduced without written permission from NCDEX.

CIN: U51909MH2003PLC140116